

# Elevernes syn på undervisningsmiljøet i grundskolen

*Landsresultater fra Termometeret 2006-2007*



Elevernes syn på undervisningsmiljøet i grundskolen  
- Landsresultater fra Termometeret 2006-2007

Udgivet december 2007  
Dansk Center for Undervisningsmiljø

Tekst og analyse: Karin M. Villumsen, konsulent  
Redaktører: Trine Kjær, informationsmedarbejder og Helle Stenbro, chefkonsulent  
Ansvarshavende: Ole Juhl, centerleder  
Grafik og layout: Prinofdjurs

ISBN NR.: 87-92007-26-0  
Rapporten kan hentes på [www.dcum.dk/undervisningsmiljoe/undersoegelser](http://www.dcum.dk/undervisningsmiljoe/undersoegelser)

## Indhold

Indhold .....	3
Nøgletal fra Termometeret .....	4
Generel tilfredshed med skolen og klassen .....	6
Hvad siger eleverne i indskolingen? .....	7
Klassen og kammeraterne .....	8
Hvad siger eleverne i indskolingen? .....	9
Mobning .....	10
Hvad siger eleverne i indskolingen? .....	13
Konflikter .....	14
Klasselæreren .....	15
Hvad siger eleverne i indskolingen? .....	16
Timerne og undervisningen .....	17
Hvad siger eleverne i indskolingen? .....	18
Stress .....	19
Rammer 1: Lokaler, indretning, æstetik og udearealer .....	20
Hvad siger eleverne i indskolingen? .....	23
Rammer 2: Ergonomi og indeklime .....	24
Hvad siger eleverne i indskolingen? .....	25
Aktivitetmuligheder .....	26
Helbred og generelt velbefindende .....	27
Hvad siger eleverne i indskolingen? .....	29
Er nogenlunde godt nok? .....	30

## Nøgletal fra Termometeret

Denne rapport vedrører centrale emner, der kan bruges som indikatorer på kvaliteten af elevernes undervisningsmiljø i grundskolen – set med elevernes øjne. Rapporten baserer sig på udtræk<sup>1</sup> fra DCUM's elektroniske kortlægningsværktøj/spørgeskema, Termometeret, for grundskolens 4. – 10. klasse og for indskolings eleverne<sup>2</sup>, dvs. 0 – 3. klasse i perioden skoleåret 2006-2007. Termometeret rummer i denne periode svar på forskellige spørgsmål fra i størrelsesordenen 45.000-56.000 elever for 4. – 10. klassetrin og for indskolingens vedkommende svar fra mellem ca. 15.880-19.350 elever i samme periode. Nogle spørgsmål har flere og nogle har færre besvarelser, det er angivet ved hvert spørgsmål eller emne.

Rapporten indeholder nøgletal om elevernes oplevelser af undervisningsmiljøet inden for følgende emner:

- Generel tilfredshed med skolen og klassen
- Klassen og kammeraterne
- Mobning
- Konflikter
- Klasselæreren
- Timerne og undervisningen
- Stress
- Rammer 1: lokaler, indretning, æstetik og udearealer
- Rammer 2: ergonomi og indeklima
- Aktivitetsmuligheder
- Helbred og generelt velbefindende

Indskolings elevernes holdninger til de forskellige emner er beskrevet i særligt afmærkede felter under overskriften: *Hvad siger eleverne i indskoling?* Hvor der er emner, der ikke indeholder data fra indskoling, skyldes det, at der ikke er spørgsmål til emnet i det 'talende' spørgeskema til indskolings eleverne.

DCUM ønsker med rapporten at offentliggøre centrale tal fra Termometeret, der løbende udbygges med elevbesvarelser. Formålet er dels at skabe synlighed og debat om landsdækkende tal og resultater vedrørende elevernes oplevelse af deres undervisningsmiljø, dels at anspore til yderligere undersøgelser, lokalt, regionalt eller nationalt. Det skal understreges, at tallene ikke siger noget om de enkelte skolers undervisningsmiljøvurdering (UMV), indsats eller tilstand, men derimod om de samlede elevbesvarelser for skoleåret 2006-2007.

<sup>1</sup> I rapporten er kun medtaget udvalgte spørgsmål og svar fra Termometeret. De medtagne emner er valgt som de mest centrale i denne periode- centrale fordi svarene/tallene indikerer kvalitet, problem eller blot opmærksomhed i elevernes undervisningsmiljø. Rapporten indeholder eller kommenterer således ikke på alle spørgsmål, svar og tal fra Termometeret.

<sup>2</sup> Termometeret til grundskolen består af to forskellige modulopbyggede spørgeskemaer: et 'talende' spørgeskema målrettet indskolingens 0. – 3. klasse, og et andet spørgeskema målrettet 4. – 10. klasse.

DCUM kommenterer tallene i rapporten, dels for at lette læsningen, dels for at sætte tallene i perspektiv og til debat. Der kan dog være andre holdninger, måder at læse og fortolke tallene på, hvorfor DCUM ikke har patent på en vurdering af tallenes værdi og pejlinger. Tal er netop tal, og kan ikke alene udsige sandheden om undervisningsmiljøets tilstand i Danmark. Tal giver pejlemærker og det er netop disse pejlemærker, DCUM med denne rapport ønsker at sætte i centrum for:

- At imødekomme en efterspørgsel på viden om, hvordan landsbilledet tegner sig
- At skabe et grundlag for en efterfølgende debat om kvaliteten af elevernes undervisningsmiljø
- At skabe et grundlag for en nærmere undersøgelse af kvaliteten af elevernes undervisningsmiljø
- At motivere til en fortsat nysgerrighed og indsats hos de forskellige aktører og interessenter i grundskolen.

Læs mere om og test Termometeret på [www.termometeret.dk](http://www.termometeret.dk)

Læs mere om undervisningsmiljø på [www.dcum.dk](http://www.dcum.dk)

## Generel tilfredshed med skolen og klassen

### 4. – 10. klasse

Elevernes generelle tilfredshed med undervisningsmiljøet på skolen giver en overordnet pejling på undervisningsmiljøets tilstand. Den generelle tilfredshed efterfølges af emneopdelte spørgsmål, der uddyber de forskellige dele af undervisningsmiljøet. Her har vi valgt tre spørgsmål fra Termometeret, der giver en pejling på elevernes generelle tilfredshed i 4 – 10. klasse.

#### 1. Er du glad for din skole?

58.498 elever har besvaret spørgsmålet

86 % af eleverne svarer, at de er glade for deres skole, mens 14 % af eleverne svarer, at de ikke er glade for deres skole.

At være glad for sin skole kan dække over mange ting, men spørgsmålet indikerer, om den enkelte elev befinder sig godt på skolen samlet set, dvs. ud over sin egen klasse, klassetrin, klassekammerater, egne lærere osv. Det kan således også dække over elevernes kendskab til skolens personale generelt, de fysiske rammer og måden eleverne bevæger sig rundt på skolen på (ude såvel som inde), elevernes generelle velbefindende samt deres følelse af at høre til på skolen.

Det er langt de fleste elever, der er glade for deres skole. Det er dog en forholdsvis høj procentdel, 14 %, der ikke er glade for deres skole. Det betyder, at der er nogle elever, som af en eller anden grund ikke trives i skolen.

#### 2. Er du glad for dine lærere?

58.497 elever har besvaret spørgsmålet.

75 % af eleverne er glade for deres lærere, mens 23 % svarer, at de er glade for en eller nogle enkelte af deres lærere og 2 %, at de ikke er glade for nogen af lærerne.

Lærerne har en afgørende rolle for undervisningsmiljøet, dvs. for såvel elevens læring som for deres trivsel. Derfor er det vigtigt, at den enkelte elev har det godt med sine lærere.

At hele 23 % angiver, at de er glade for (kun) en eller nogle enkelte lærere er tankevækkende, idet eleverne ofte møder op til 5 forskellige lærere i deres undervisning. Det vigtigste er dog, at der minimum er én lærer, de er glade for og føler sig trygge ved.

#### 3. Føler du dig tryk i klassen?

58.456 elever har besvaret spørgsmålet.

92 % af eleverne svarer, at de føler sig trygge i deres klasse.

Det er meget positivt, idet tryghed er en vigtig faktor for et godt undervisningsmiljø med læring og trivsel i fokus.

8 % af eleverne angiver, at de ikke føler sig trygge i klassen. Når procenterne omsættes til konkrete elever, nemlig 5174 elever, lyder det af mange, fordi tryghed er så tæt knyttet til velbefindende og læring. Om den manglende tryghed er permanent eller periodisk må undersøges nærmere på den enkelte skole.

## Hvad siger eleverne i indskolingen? ... om deres generelle tilfredshed med skolen og klassen

Mellem 19.337 og 19.359 elever har svaret på nedenstående spørgsmål i den talende version af Termometeret.

### 1. Er du glad for at gå i skole?

75 % af eleverne i 0.-3. klasse er i skoleåret 2006-2007 glade for at gå i skole. 22 % af eleverne svarer nogle gange, mens kun 2 % ikke er glade for at gå i skole. Det ser altså ret positivt ud, dog må der være en vis opmærksomhed på, at 22 % kun er glade for at gå i skole nogle gange.

### 2. Hvordan har du det med dine lærere?

83 % af eleverne har det godt med deres lærere, 15 % har det nogenlunde, mens 2 % af eleverne ikke har det så godt med deres lærere. Der tegner sig igen et overvejende positivt billede af den generelle tilfredshed med elevernes relation til lærerne i indskolingen.

### 3. Er du glad for den klasse, du går i?

88 % af eleverne svarer, at de er glade for den klasse, de går i. 10 % svarer nogenlunde, mens 2 % af eleverne svarer, at de 'ikke rigtigt' er så glade for klassen. Igen et overvejende positivt billede af elevernes generelle tilfredshed med den klasse, de går i.

Klassen er den primære sociale referenceramme for den enkelte elev. Derfor er det vigtigt, at den enkelte elev oplever en god identifikation og følelse af at høre til i sin klasse. Der bør derfor være en opmærksomhed på, at 12 % af eleverne sammenlagt ikke er helt tilfredse med den klasse, de går i. Forholdet bør undersøges nærmere med henblik på at rette op på dette så tidligt som muligt.

## Klassen og kammeraterne

### 4. – 10. klasse

At være del af et kammeratskab er afgørende for den enkelte elevs følelse af at høre til, den enkelte elevs trivsel og personlige udvikling samt for udvikling af sociale kompetencer. Kammeratskab er i denne forbindelse ikke lig med venskab, men indikerer, om den enkelte elev er del af et klassefællesskab. Kammeratskab/fællesskab er dog ikke en fasttømret størrelse i en klasse. Det forandrer sig, og der opstår mindre kammeratskabs-/fællesskabsgrupper i det store klassefællesskab. Vi har valgt tre centrale spørgsmål fra Termometeret til at belyse, hvordan eleverne i 4. – 10. klasse oplever klassen og kammeraterne.

#### 1. Føler du dig uden for kammeratskabet i klassen?

55.507 elever har besvaret spørgsmålet.

68 % af eleverne svarer, at de sjældent eller aldrig føler sig uden for kammeratskabet i klassen. 26 % af eleverne føler sig en gang imellem uden for kammeratskabet i klassen, mens 6 % ofte føler sig udenfor.

De 26 %, som en gang imellem føler sig uden for kammeratskabet er ikke rigtigt alarmerende, men måske netop udtryk for, at kammeratskaber er på spil i det daglige. Det må dog ikke forhindre en kontinuerlig opmærksomhed på, at 25 % af eleverne giver udtryk for, at de i perioder føler sig uden for kammeratskabet. Det kan være problematisk og et udtryk for mistrivsel - med dertilhørende risiko for et dårligt undervisningsmiljø.

De 6 %, der altid eller det meste af tiden føler sig uden for kammeratskabet i klassen kræver en nærmere opmærksomhed: At være udenfor kan betyde flere ting: at opleve at få tildelt en negativ rolle (fx som syndebuk eller som den, de andre griner af, eller den, de andre altid vælger sidst eller undgår i gruppe-/holdarbejde) eller på anden måde opleve at være sat ud af spillet. Det er værd at overveje, om disse elever reelt er ude af spillet? Hvad er deres faktiske rolle i det sociale hierarki i klassen? Hvad kan man i klassen gøre for, at de elever, der oplever at føle sig udenfor, kan komme med ind i kammeratskabet igen på en konstruktiv måde?

#### 2. Synes du, at I taler grimt til hinanden i klassen?

55.509 elever har besvaret spørgsmålet.

79 % af eleverne mener ikke, at de taler grimt til hinanden i klassen – i hvert fald kun sjældent eller en gang imellem. 21 % af eleverne mener, at de taler grimt til hinanden i klassen.

Det er en meget høj procentdel, at 21 %, svarende til ca. hver 5. elev, oplever, at sproget er grimt. Det kan give anledning til unødige konflikter og en følelse af utryghed i klassen, hvor det måske er legitimt at være 'efter hinanden' på en negativ måde.

#### 3. Har I regler for, hvordan I skal opføre jer over for hinanden i klassen?

Mellem 36.152 og 55.488 elever har besvaret spørgsmål om regler

65 % af eleverne svarer ja til, at de har regler for opførelse i klassen, mens 14 % svarer nej og 21 % ikke ved, om de har regler for, hvordan de skal opføre sig over for hinanden i klassen. 90 % af

eleverne mener, at de for det meste eller altid overholder reglerne, mens 38 % af eleverne oplever, at de andre elever i klassen hver dag eller næsten hver dag bryder reglerne..

For eleverne i 4. – 10. klasse er det ikke entydigt, om de har regler for social adfærd i klassen. Eleverne oplever en forskel i, hvorvidt man selv eller andre overholder reglerne. Hvis man har sociale regler i klassen, er det vigtigt, at reglerne er kendt af alle og giver mening for eleverne i det daglige sociale klasseliv.

## Hvad siger eleverne i indskolingen? ... om klassen og kammeraterne

Mellem 18.733 og 18.748 elever har svaret på nedenstående spørgsmål i den talende version af Termometeret.

### 1. Har du nogle gode venner i din klasse?

94 % af eleverne svarer ja, 5 % er i tvivl, mens kun 1 % svarer nej til at have nogle gode venner i klassen.

Det er positivt, at så mange elever i indskolingen har nogle gode venner i klassen. Det er med til at sikre et godt sammenhold og en tryghedsfølelse i klassen, som påvirker lysten til at gå i skole.

### 2. Synes du, at I taler grimt til hinanden i klassen?

40 % af eleverne svarer nej, 50 % svarer, at de nogle gange taler grimt til hinanden i klassen, mens 10 % svarer, at de tit synes, at omgangstonen i klassen er grim.

Når eleverne svarer, at de nogle gange taler grimt til hinanden, formoder vi, at det virkelig opleves grimt og altså ikke kun som en accepteret, lidt 'skæv' måde at tale til hinanden på. Det er også tidligt i skolealderen at så mange – halvdelen af eleverne – oplever, at omgangstonen er grim, selvom det kun er nogle gange. Hvor ofte er "nogle gange" i denne sammenhæng? I hvilke sammenhænge tales der grimt? Og hvad gør det ved eleverne? Eleverne i indskolingen kan sagtens være med til at tale om sprog og omgangstone samt evt. lave nogle sociale spilleregler, der kan omsættes i hverdagen. Et tidligt fokus på betydningen af måden, man omgås og taler sammen på kan være med til at skabe et godt og trygt undervisningsmiljø.

### 3. Har I regler for, hvordan I skal opføre jer over for hinanden i klassen?

93 % af eleverne svarer, at klassen har regler for, hvordan de skal opføre sig over for hinanden i klassen. 96 % af eleverne svarer, at de oftest overholder reglerne, mens de oplever, at 93 % af de andre (klassekammeraterne) overholder reglerne.

Regler for social adfærd er altså meget udbredt i indskolingen og virker tilsyneladende rimeligt efter hensigten.

## Mobning

### 4. – 10. klasse

Oplevelsen af mobning i skolen er en central indikator på et godt eller dårligt psykisk og socialt undervisningsmiljø. Mobning er krænkende og har vitale konsekvenser for såvel den enkelte elev, der er involveret i mobning, som for de elever, der står i periferien. Mobning påvirker vilkårene for fællesskab og samvær og er udtryk for en syg klassekultur, hvor trivsel og læring har dårlige vilkår. Derfor har vi valgt at medtage ti spørgsmål fra Termometeret for at belyse, hvordan eleverne i 4. – 10. klasse oplever mobning.

#### 1. Er du inden for de sidste 2 måneder blevet mobbet af nogen fra din egen klasse?

56.118 elever har besvaret spørgsmålet.

17 % af eleverne angiver, at de inden for de sidste 2 måneder har oplevet at blive mobbet en eller flere gange af nogen fra egen klasse, mens 83 % angiver, at de ikke er blevet mobbet. Omsat til konkrete elever, svarer det til, at 9570 af de adspurgte elever inden for en periode på 2 måneder i skoleåret 2006 - 2007 har oplevet at blive mobbet af nogen fra egen klasse – det er et urimeligt højt antal elever, der udsættes for mobning i klassen.

#### 2. Er du inden for de sidste 2 måneder blevet mobbet af nogen fra en anden klasse?

56.118 elever har besvaret spørgsmålet.

Når det kommer til mobning mellem elever fra forskellige klasser er det 15 % af eleverne, der angiver at være blevet udsat for mobning mod 85 %, der ikke er blevet mobbet af nogen fra en anden klasse. Denne mobning sker formentlig oftest i frikvartererne og kan derfor være særligt vanskelig for de voksne af få øje på.

Ud fra det foreliggende datamateriale kan vi ikke afgøre, hvorvidt det er de samme elever, der oplever at blive mobbet både af nogen fra egen klasse og fra en anden klasse. Reelt kan der derfor være tale om, at endnu flere elever bliver mobbet i skolen end de henholdsvis 17 og 15 %, som termometertallene viser.

#### 3. Har du inden for de sidste 2 måneder mobbet eller været med til at mobbe en eller flere andre elever?

56.117 elever har besvaret spørgsmålet.

16 % af eleverne angiver, at de selv har været med til at mobbe en eller flere andre elever, mens 84 % angiver, at de ikke har været med til at mobbe andre elever. Procentdelen, der angiver, at de har været med til at mobbe, kan i praksis være højere, da der er risiko for, at nogle elever ikke er bevidste om, hvorvidt de er med til at mobbe. Men 16 % antyder dog en vis bevidsthed om egne handlinger. Hvis eleverne er vidende om, hvordan mobning virker og hvad konsekvenserne af mobning er, er det skræmmende, at så mange elever gør mobning til en del af deres virkelighed i skolen. En indsats mod mobning bør således handle om roller og ansvar i et socialt fællesskab samt om at udvikle andre handlemuligheder end mobning, når positioner i fællesskabet er i spil.

Uanset om man som elev bliver udsat for mobning af nogen fra egen klasse eller fra andre klas-

ser er tallene alt for høje og uacceptable. Det er dybt krænkende at blive udsat for mobning, og det er udtryk for et usundt socialt miljø, hvor der ikke er tryghed, tolerance og tillid blandt eleverne. Svarene viser, hvor vigtigt det er, at indsatsen mod mobning er kontinuerlig, så mobning aldrig bliver en selvfølgelig del af hverdagen i skolen.

#### 4. Synes du, at der er mobning i din klasse?

56.109 elever har besvaret spørgsmålet.

52 % af eleverne svarer, at der foregår mobning i deres klasse. Det behøver ikke være mobning, som de selv er direkte involveret i, men de er vidne til, at det foregår. Det er voldsomt, at over halvdelen af alle eleverne oplever mobning i klassen. Mobning påvirker altså langt flere elever, end dem, der er direkte involveret i det. Det påvirker hele klassekulturen ved at sætte normale måder at være sammen på ud af spil. Mobning kan terrorisere klassekulturen og ødelægge vilkårene for et godt undervisningsmiljø. Derfor er det vigtigt at få afklaret mobningens omfang for at kunne stoppe det og få sat gang i handlinger, der kan vende en negativ social og kulturel spiral.

#### 5. Har du inden for de sidste 2 måneder selv eller sammen med andre gjort noget for at stoppe mobning af en elev?

56.116 elever har besvaret spørgsmålet.

40 % af eleverne siger ja til, at de inden for de sidste 2 måneder har gjort noget for at stoppe mobning af en elev. Det fortæller, at der på den ene side foregår en del mobning, og på den anden side, at der faktisk er nogle elever, der forsøger at gribe ind og stoppe mobningen. Tallene fortæller dog ikke noget om, hvorvidt det lykkes at stoppe mobningen, eller om der i andre tilfælde er blevet grebet hurtigt ind fra voksen side, så det ikke har været nødvendigt for eleverne at gribe ind.

#### 6. Har du inden for de sidste 2 måneder haft lyst til at gribe ind, når du har set en elev blive mobbet – men gjorde det ikke?

56.115 elever har besvaret spørgsmålet.

Hele 42 % af eleverne siger, at de inden for de sidste 2 måneder har haft lyst til at gribe ind, når de har set en elev blive mobbet – men gjorde det ikke. At finde årsagen til dette kræver en nærmere undersøgelse, men et bud kan være, at man afholder sig fra at gribe ind, fordi man selv er bange for at blive mobbet, at man ikke vil 'sladre', at man ikke ved, hvordan man skal gribe ind, at man ved, at andre nok skal gribe ind, eller at man ikke tror, at det nytter noget at gribe ind. Uanset årsagen er der et potentiale at spore blandt eleverne selv: De vil gerne gøre noget for at være med til at stoppe mobningen. Dette potentiale er positivt, uden at det dog af den grund er elevernes eget ansvar at gribe ind over for mobning. Ansvar ligger hos de voksne på skolen, og indsatsen skal foregå i samarbejde med elever og forældre.

#### 7. Hvis nogen i din klasse bliver mobbet, gør klasselæreren så noget ved det?

56.116 elever har besvaret spørgsmålet.

89 % af eleverne mener helt bestemt eller måske, at deres klasselærer gør noget, hvis nogen i klassen bliver mobbet. 11 % af eleverne mener ikke, at deres klasselærer gør noget, hvis nogen i klassen bliver mobbet. De to procenttal afspejler en skærende kontrast: Tillid versus mistillid.

### 8. Tror du, at din klasselærer ved, hvis nogen i din klasse bliver mobbet?

56.115 elever har besvaret spørgsmålet.

75 % af eleverne mener, at deres klasselærer helt bestemt eller måske har kendskab til det, hvis nogen i klassen bliver mobbet. 24 % af eleverne svarer, at de ikke tror, at deres klasselærer ved det.

Klasselæreren er en nøglefigur i elevernes sociale skole- og klasseliv. Derfor siger tallene en del om tillid mellem elever og klasselærer. At der hersker tvivl om, hvorvidt klasselæreren ved, hvis nogen i klassen bliver mobbet, indikerer, at det kan være svært at opdage mobningen, eller at tage det så seriøst, at det giver anledning til at handle/gribe ind over for mobningen. For at klasselæreren kan gribe ind over for mobning i klasse er det en forudsætning, at han/hun er vidende om, at mobning finder sted..

### 9. Har du inden for de sidste 2 måneder oplevet at føle dig mobbet af en lærer på skolen?

56.028 elever har besvaret spørgsmålet.

Hele 16 % af eleverne svarer, at de inden for de sidste 2 måneder har oplevet at føle sig mobbet af en lærer. Det er et helt urimeligt og uacceptabelt højt tal. 84 % af eleverne siger nej til at være blevet mobbet af en lærer.

Det er muligt, at der hersker tvivl omkring, hvad mobning er, og derfor bør det undersøges nærmere, hvad der gemmer sig bag tallene. Det ændrer dog ikke på, at hver 6. elev, som har deltaget i undersøgelsen i skoleåret 2006 – 2007, har oplevet en så negativ handling fra en lærers side, at de selv vælger at betegne det som mobning. Hvad det end er og skyldes, så er det elevens ret til og mulighed for en tryk hverdag i skolen og et godt undervisningsmiljø, der her anfægtes på det kraftigste.

Læreren har en meget afgørende betydning for den klassekultur, herunder oplevelse af tryk og tillid, der skabes i en klasse – eller generelt på skolen. Mobning af elever bør ikke forekomme fra lærernes eller øvrig personales side.

### 10. Har din skole regler mod mobning?

56.028 elever har besvaret spørgsmålet.

61 % af eleverne ved angiver, at de ved, at skolen ikke accepterer mobning og har regler/handleplaner herfor. Det er positivt, at så mange elever er bekendt med dette.

DCUM anbefaler, at skoler udarbejder en antimobbestrategi, hvor både ledelse, lærere, forældre og elever er aktive medspillere, samt at antimobbestrategien får synlig og aktiv betydning i hverdagen. Det betyder, at en antimobbestrategi skal omsættes til konkrete handlinger i hverdagen, den skal være kendt af alle, og den skal revideres en gang årligt: Bruges strategien aktivt i vores skolehverdag? Virker vores indsats? Hvad får vi konkret ud af den? Kan vi gøre det bedre? Regler alene gør ingen forskel, men det, at reglerne findes, indikerer, at man tør tage fat på en svær problematik.

## Hvad siger eleverne i indskolingen? ... om mobning?

Mellem 18.400 og 18.443 elever har svaret på nedenstående spørgsmål i den talende version af Termometeret.

### 1. Er der nogen i din klasse, der driller dig, så du bliver ked af det?

45 % af eleverne i indskolingen svarer, at de nogle gange bliver drillet af nogen fra egen klasse, på en måde, der gør dem kede af det. 7 % af eleverne svarer, at det er tit, det sker. Samlet er der altså 52 %, der oplever drilleri, der gør dem kede af det.

### 2. Er der nogen fra en anden klasse, der driller dig, så du bliver ked af det?

39 % af eleverne i indskolingen svarer ja til nogle gange eller tit at blive drillet af nogen fra en anden klasse, så de bliver kede af det.

Vi har ikke spurgt direkte til mobning i indskolingen, men vi mener, at spørgsmålet om at blive drillet så meget eller på en sådan måde, at man bliver ked af det, dækker over det, der i nogle tilfælde kan opleves som mobning. Også selvom det ikke kan betegnes som mobning i alle tilfælde, må de voksne omkring de elever, der oplever at blive drillet på den måde, gribe ind og gøre noget ved situationen.

Når 52 % af eleverne i indskolingen oplever at blive drillet af nogle fra egen klasse og 39 % oplever drilleri af nogen fra andre klasser på en sådan måde, at de bliver kede af det, er det et signal, som de voksne omkring eleverne skal tage alvorligt. Eleverne har brug for, at der bliver taget hånd om problemstillingerne.

Tallene fortæller os ikke, hvorvidt de elever, der bliver drillet af nogle fra egen klasse, også er de samme, som bliver drillet af nogle fra andre klasser. Derfor kan effekten af det grove drilleri, som kan betegnes som mobning, involvere flere elever end de her registrerede.

### 3. Tror du, at du selv har været med til at drille nogen, så de er blevet kede af det?

På dette spørgsmål svarer 30 % af eleverne 'ja, nogle gange' eller 'ja, tit'. 24 % er i tvivl.

### 4. Hjælper jeres klasselærer, hvis der er nogen i klassen, der har problemer?

Hele 92 % af eleverne svarer ja til dette spørgsmål, hvilket tyder på, at der er en stor tillid til de voksne i indskolingen. Det kan skyldes, at der i indskolingen på de fleste skoler er stort pædagogisk fokus på den sociale trivsel, fællesskab og tryghed for eleverne i klassen og på tværs af klasserne.

### 5. Har du prøvet at blive drillet af en lærer på skolen, så du er blevet ked af det?

91 % af eleverne i indskolingen har ikke oplevet dette, mens 9 % svarer, at de nogle gange eller tit har prøvet at blive drillet af en lærer på skolen, så de er blevet kede af det.

Tallene indikerer, at der er behov for konstant at arbejde med den sociale trivsel og mistrivsel i indskolingen. Mobning skal tages alvorligt, både den der sker mellem elever og der, hvor eleverne oplever, at en lærer er medvirkende til mobningen.

## Konflikter

### 4. – 10. klasse

Det må forventes, at alle oplever konflikter i et eller andet omfang i hverdagen. Men når konflikterne bliver for store, gentager sig, ikke løses hensigtsmæssigt eller kommer til at skygge for venskaber og gode sociale relationer, så kan det være udtryk for mistrivsel og et negativt socialt undervisningsmiljø, hvor det kan være svært at koncentrere sig om samarbejde og faglige resultater. Derfor har vi for eleverne i 4. – 10 klasse taget to af Termometerets spørgsmål om konflikter med her.

#### 1. Hvor tit oplever du, at der er konflikter (= uenigheder, skænderier og lignende) i skolen?

50.375 elever har besvaret spørgsmålet.

59 % af eleverne svarer, at de ofte oplever konflikter i skolen, mens 41 % svarer, at de sjældent oplever konflikter i skolen. Konflikter er ikke i sig selv negative, men spurgt på denne måde antager vi, at eleverne oplever konflikterne som forstyrrende og dermed negative.

#### 2. Synes du, at konflikter i klassen/på skolen bliver løst på en god måde?

50.186 elever har besvaret spørgsmålet.

70 % af eleverne oplever, at konflikterne i skolen/klassen bliver løst på en god måde, mens 29 % af eleverne oplever, at konflikterne sjældent løses på en god måde.

Hvorvidt konflikterne løses af eleverne selv, ved hjælp af voksnes indgriben, eller hvorvidt de går over af sig selv, kan vi ikke sige ud fra disse tal. Tallene indikerer, at der er et forholdsvis højt konfliktniveau i skolen, samt at konflikterne ikke altid løses på en hensigtsmæssig og tilstrækkelig måde. Det kan i perioder og for nogle have en negativ indvirkning på undervisningsmiljøet. Under alle omstændigheder bør den enkelte skole/klasse undersøge nærmere, hvad der ligger bag tallene. Fx: Hvilke konflikter oplever eleverne? Hvorfor mon de ikke løses hensigtsmæssigt? Hvad kan der gøres for at opnå en bedre konflikthåndteringskultur?

## Klasselæreren

### 4. – 10. klasse

Som tidligere nævnt er klasselæreren en central person i elevernes skoleliv. Det er klasselæreren, der antages at kende klassen og den enkelte elev bedst, og det er klasselæreren, der har ansvaret for at koordinere samarbejdet med hjemmet. Derfor er relationen mellem eleven og klasselæreren af stor betydning for den enkeltes og klassens sociale trivsel. Vi har valgt to spørgsmål fra Termometeret, der giver pejlinger på 4. – 10. klasse elevernes kvalitative oplevelse af relationen til klasselæreren.

#### 1. Synes du, at din klasselærer gør noget for, at alle i klassen skal have det godt?

45.438 elever har besvaret spørgsmålet.

82 % af eleverne svarer, at de mener, at deres klasselærer gør noget for, at alle i klassen skal have det godt, mens 18 % svarer, at klasselæreren ikke gør så meget.

Spørgsmålet er centralt, fordi det giver en pejling på, hvorvidt eleverne oplever deres klasselærer som en tryk og tillidsskabende person. Det ligger i klasselærerenfunktion at sætte rammerne og retningen for en klassekultur med plads til alle de forskellige elever. Den måde, hvorpå klasselæreren imødegår hverdagens forskellige situationer, hensyn og konflikter samt planlagte og ikke planlagte aktiviteter, spiller en afgørende rolle for den sociale trivsel, omgangstone, værdier og uskrevne regler i klassen.

#### 2. Hvis du har brug for hjælp, kan du så få det hos din klasselærer?

45.393 elever har besvaret spørgsmålet.

75 % af eleverne svarer, at de kan få hjælpen hos deres klasselærer, hvis de har brug for det, mens 12 % svarer, at de ikke tror, at de kan få hjælp hos klasselæreren, hvis de har brug for det. 12 % af eleverne svarer 'ved ikke' til spørgsmålet. Hver 4. er altså usikker på, hvorvidt han eller hun kan få hjælp hos klasselæreren.

Selvom langt de fleste elever føler sig trygge ved klasselæreren, er der altså en del, der ikke har tillid til, at deres klasselærer vil hjælpe dem, hvis de har behov for det. Om det skyldes, at eleverne tidligere er gået forgæves efter hjælp eller reelt ikke har haft brug for det, kan vi ikke vide. Svarene fortæller os heller ikke, om eleverne ønsker eller mangler hjælp eller hvad hjælpen vedrører, fx faglige, sociale eller personlige problemstillinger, men det er ikke afgørende. Det afgørende er, om den enkelte elev føler sig tryk i skolen og har en voksen at søge hjælp hos, hvis de har brug for det.

## Hvad siger eleverne i indskolingen? ... om klasselæreren

Mellem 15.889 og 15.912 elever har svaret på nedenstående spørgsmål i den talende version af Termometeret.

1. Synes du, at din klasselærer gør noget for, at alle i klassen skal have det godt?  
98 % af eleverne i indskolingen oplever, at deres klasselærer gør noget for, at alle i klassen skal have det godt.

2. Hvis du har brug for hjælp, kan du så få det hos din klasselærer?  
88 % af eleverne i indskolingen svarer, at de kan få hjælp hos deres klasselærer, hvis de har brug for det. 9 % er i tvivl om, hvorvidt de kan få hjælp hos deres klasselærer. Hvad, der ligger bag tvivlen, er selvfølgelig værd at undersøge, men det kan skyldes, at eleverne ikke har haft behovet for hjælpen og derfor ikke ved, om de kan få den.

Der tegner sig altså et meget positivt billede af indskolingselevernes relation til deres klasselærer.

## Timerne og undervisningen

### 4. – 10. klasse

Elevernes meninger om undervisningsmiljøet omhandler selvfølgelig også forholdet mellem læring og velbefindende i skolen. Derfor skal vi også se på rammerne for og forholdene i selve undervisningen, undervisningens tilrettelæggelse og læringsperspektivet. Her har vi valgt tre spørgsmål fra Termometeret, der giver en pejling på, hvordan eleverne i 4. – 10. klasse oplever den intellektuelle og faglige udfordring, som den enkelte elev stilles over for samt graden af ro/støj i undervisningen.

#### 1. Keder du dig i timerne?

51.431 elever har besvaret spørgsmålet.

28 % af eleverne siger, at de tit keder sig i timerne, 50 % siger, at de sommetider keder sig, mens 22 % siger, at de sjældent eller aldrig keder sig i timerne.

Hvad kedsomheden dækker over, giver svarene ikke et bud på, så det må bero på en dialog med eleverne på den enkelte skole. Synes eleverne, at undervisningen foregår på en kedelig måde? Er det faget eller emnet, det er galt med? Er eleverne for lidt aktive i undervisningen? Eller er det fordi, at noget andet, fx fritidsinteresser, trækker mere? Uanset hvad, så er 28 % (flere end hver 4.), alt for mange elever, der keder sig, og som måske dermed ikke bliver udfordret nok på deres læring og potentialer.

#### 2. Synes du, at der er den nødvendige ro, når der undervises?

51.339 elever har besvaret spørgsmålet.

38 % af eleverne svarer, at der altid eller for det meste er den nødvendige ro i undervisningen. Andre 38 % af eleverne svarer, at det kun er sommetider, at den nødvendige ro i undervisningen er til stede, mens 24 % af eleverne svarer, at det er sjældent eller aldrig, at den nødvendige ro er der i undervisningen.

Ca. hver 4. elev angiver altså, at der ikke er den nødvendige ro, når der undervises. Det tal må give anledning til, at der gøres en aktiv indsats for at nedbringe støjniveauet i undervisningen. Manglende ro har en direkte negativ konsekvens for elevernes læring, fokus og koncentration, velbefindende, stressniveau mv.

#### 3. Synes du, at du lærer noget i skolen?

51.338 elever har besvaret spørgsmålet.

80 % af eleverne svarer, at de altid eller for det meste lærer noget i skolen. 15 % af eleverne svarer, at de lærer noget sommetider, mens de sidste 5 % af eleverne svarer, at de sjældent eller aldrig lærer noget i skolen.

Når det tages i betragtning, at ca. hver 4. elev enten keder sig i timerne eller ikke oplever den nødvendige ro, når der undervises, så må det siges at være positivt, at langt de fleste elever oplever, at de lærer noget i skolen. På den anden side, så er det betænkeligt, at hver 5. elev ikke oplever at lære nok – eller kun lærer noget en gang i mellem.

## Hvad siger eleverne i indskolingen? ... om timerne og undervisningen

Mellem 17.379 og 17.415 elever har svaret på nedenstående spørgsmål i den talende version af Termometeret.

### 1. Keder du dig i timerne?

Hele 62 % af eleverne i indskolingen oplever at kede sig i timerne enten nogle gange eller tit.

### 2. Synes du, at du lærer noget i skolen?

96 % af eleverne i indskolingen svarer, at de lærer en del i skolen, kun 3 % svarer at de ikke lærer ret meget.

Når 62 % af eleverne i indskolingen svarer, at de enten ofte eller nogle gange keder sig i timerne er det interessant at bemærke, at hele 96 % svarer, at de lærer en del i skolen. Nogle uddybende spørgsmål kunne være, hvad eleverne forventer at lære i skolen, og hvad de faktisk forstår ved "at kede sig".

## Stress

### 4. – 10. klasse

Stress dækker over mange forskellige faktorer, og derfor er nedenstående data ikke dækkende for en egentlig stressundersøgelse. Vi har udvalgt tre spørgsmål fra Termometeret, hvor svarene indikerer, hvorvidt eleverne i 4. – 10 klasse oplever at være stressede på grund af lektier og lektiemængde, samt hvorvidt den enkelte elev samlet set har for meget at se til – fritid og skole under ét.

#### 1. Synes du, at du har for få eller for mange lektier for?

44.774 elever har besvaret spørgsmålet.

64 % af eleverne siger, at mængden af lektier er passende. 31 % af eleverne siger, at de har for mange lektier og 5 % siger, at de har for få lektier. Hvad tallene nærmere dækker over, ved vi ikke, fx om de 31 % synes, at det er for mange lektier, fordi de ikke har lyst til at lave lektier, eller fordi de har travlt med andre ting i fritiden, eller om det er fordi, at de faktisk har svært ved at lave lektierne – altså at der er faglige problemer med lektierne. Tallene giver anledning til nærmere undersøgelse.

#### 2. Føler du dig stresset på grund af dine lektier?

44.774 elever har besvaret spørgsmålet.

27 % af eleverne svarer dog, at de ofte føler sig stressede på grund af lektier, hvilket tyder på, at der er visse problemer med at få lektierne lavet. 49 % af eleverne siger, at de sommetider føler sig stressede på grund af lektier, hvilket kan skyldes flere ting, fx at større opgaver/pligter ligger på samme tid, at lektierne samler sig i perioder, eller at nogle lektier er sværere at få lavet end andre. 24 % af eleverne siger, at de aldrig føler sig stressede på grund af lektierne. Der er altså stor variation i oplevelsen af lektiemængde og stresseffekt på eleverne.

#### 3. Synes du, at du har for meget at se til?

44.691 elever har besvaret spørgsmålet.

81 % af eleverne svarer, at de kun en gang imellem eller aldrig har for meget at se til (skole og fritid lagt sammen). Svarene indikerer, at en stresstilstand ikke er permanent, i hvert fald ikke for hovedparten af eleverne. Der er dog 20 % af eleverne, der svarer, at de alt i alt har for meget at se til. Hvad det dækker over, og hvad der skal til for at få stressniveauet ned må afdækkes i samarbejde med den enkelte elev og hjemmet.

## Rammer 1: Lokaler, indretning, æstetik og udearealer

### 4. – 10. klasse

Rammer 1 indeholder spørgsmål, der afdækker elevernes opfattelse af det almindelige fysiske og æstetiske undervisningsmiljø i skolen, dvs. lokaler, indretning, æstetik og udearealer. Nedenstående 11 spørgsmål fra Termometeret er valgt, fordi det er her, 4. – 10. klasse elevernes mest fremtrædende svar findes.

46.321 elever har besvaret nedenstående spørgsmål

#### *Hvad synes du om:*

1. - jeres klasselokale?
2. - pladsforholdene i klassen?
3. - indretningen af klassen?

48 % af eleverne svarer, klasselokalet er nogenlunde i orden og 20 % svarer, at klasselokalet ikke er i orden. Det er kun 30 % af eleverne, der synes, at klasselokalet er helt i orden, mens 2 % svarer 'ved ikke'.

46 % af eleverne svarer, at pladsforholdene i klassen er nogenlunde i orden og 18 % svarer, at pladsforholdene ikke er i orden. 34 % synes, at pladsforholdene er helt i orden, mens 2 % af eleverne svarer 'ved ikke'.

48 % af eleverne svarer, at indretningen af klassen er nogenlunde i orden og 21 % synes, at indretningen i klassen ikke er i orden. Kun 28 % af eleverne synes, at indretningen er helt i orden, mens 3 % svarer 'ved ikke'.

Det er altså ca. 1/5 af eleverne, der mener, at klasselokalet, pladsforholdene og indretningen ikke er i orden. Knap halvdelen af eleverne mener, at disse fysiske/æstetiske forhold i klassen er nogenlunde i orden.

Svarbilledet indikerer, at der med fordel kan gøres noget for at indrette sig anderledes i klasselokalet. Det er oplagt at gøre dette i tæt samarbejde med eleverne.

#### *Hvad synes du om:*

4. - antallet af lokaler eller steder til gruppearbejde?
5. - indretning af grupperum eller steder til gruppearbejde?

Svarene er næsten identiske på de to spørgsmål. Samlet set svarer 1/5 af eleverne, at hverken antallet af lokaler/steder til gruppearbejde eller indretningen af disse lokaler/steder er i orden. Ca. 44 % af eleverne svarer, at de fysiske og æstetiske rammer til gruppearbejde kun er nogenlunde i orden. Det er altså knap halvdelen af eleverne, der er nogenlunde tilfredse med dette.

#### *Hvad synes du om:*

6. - muligheden for at opbevare overtøj, egne ting mm.?

26 % af eleverne svarer, at mulighederne for at opbevare overtøj, egne ting mm. ikke er i orden.

6 % af eleverne svarer, at de ikke ved, om muligheden er der. Det svarer til, at ca. hver 3. elev enten er utilfreds med eller ikke har muligheden for at opbevare overtøj og andre personlige ting.

Det skaber en grundlæggende utryghed og uoverskuelighed i hverdagen at skulle bekymre sig om, hvor – og om - ens tøj og personlige sager kan opbevares sikkert. Et fravær af denne mulighed og sikkerhed eller en utilfredshed med disse muligheder kan give anledning til unødige konflikter, forstyrrelser og rod.

*Hvad synes du om:*

#### 7. - toiletforholdene på skolen?

Hele 49 % af eleverne synes ikke, at toiletforholdene er i orden på skolen. Kun 15 % af eleverne svarer, at toiletforholdene er helt i orden.

Det er bekymrende, at så få er tilfredse med toiletforholdene på skolen. Det er markant, at halvdelen af eleverne er så utilfredse med toiletforholdene. Det er værd at undersøge, om utilfredsheden skyldes manglende rengøring, dårligt lugt, manglende toilettejpapir, manglende vægge mellem toiletterne, manglende sæbe og/eller tørremuligheder, frygt for drilleri osv. Hvad skal der til for at bringe toiletforholdene i orden? Hvilke løsningsmuligheder er der her og nu? Hvordan kan eleverne inddrages i problemets løsning?

Hvis uhumske toiletforhold betyder, at eleverne ikke benytter toiletterne, eller skynder sig for meget med deres toiletbesøg, kan det være sundhedsskadeligt samt påvirke koncentrationen og dermed læringen.

*Hvad synes du om:*

#### 8. - antallet af steder/områder, hvor man kan være i ro?

30 % af eleverne synes, at antallet af steder, hvor man kan være i ro, ikke er i orden. Kun 16 % af eleverne svarer helt i orden.

Det kan tilsyneladende være svært at finde et sted på skolen, hvor man kan være i ro, hvis det er nødvendigt. Ro er med til at sikre koncentration i undervisning og læreprocesser, men også i frikvartererne kan det være rart at søge et roligt øjeblik. Dermed ikke sagt, at ro er nødvendig for alle og hele tiden. Tilpas ro er en individuel oplevelse, men netop muligheden for at finde et roligt sted er vigtig i denne sammenhæng.

*Hvad synes du om:*

#### 9. - skolens legeplads?

#### 10. - skolegården?

#### 11. - skolens boldbaner og/eller andre udendørs aktivitetsområder?

26 % af eleverne svarer, at skolens legeplads er helt i orden, mens 22 %, ca. hver 5. elev, mener at legepladsen ikke er i orden.

30 % af eleverne svarer, at skolegården er helt i orden, mens 18 %, knap hver 5. elev, mener, at skolegården ikke er i orden.

Endelig mener 39 % af eleverne, at skolens boldbaner og andre udendørs aktivitetsområder er helt i orden, mens 16 %, ca. hver 6. elev mener, at skolens boldbaner og andre udendørs aktivitetsområder ikke er i orden.

Samlet set indikerer elevernes svar vedrørende de fysiske og æstetiske rammer en lidt lunken tilfredshed med de rammer, som eleverne tilbringer deres skolehverdag i. Forholdene bør selvfølgelig undersøges nærmere på den enkelte skole, hvor eleverne kan få mulighed for at uddybe, hvori en utilfredshed består, samt hvad der eventuelt kan gøres for at forbedre forholdene.

## Hvad siger eleverne i indskolingen? ... om rammer 1: udearealer, lokaler, indretning og æstetik

Mellem 15.730 og 15.813 elever har svaret på nedenstående spørgsmål i den talende version af Termometeret.

### Synes du, at ...

#### 1. - skolens legeplads er god?

#### 2. - I har nogle gode boldbaner?- skolegården er rar at være i?

#### 3. - der er områder udenfor, hvor der er dejligt at være?

61 % af eleverne svarer ja, 24 % synes, at legepladsen er nogenlunde, mens 11 % ikke er tilfreds med legepladsen. 4 % ved ikke om legepladsen er god.

63 % af eleverne synes, at boldbanerne er gode, mens 18 % synes, at de er nogenlunde. 12 % af eleverne synes, at boldbanerne er dårlige og 7 % svarer 'ved ikke'.

67 % af eleverne synes, at skolegården er rar at være i, mens 22 % svarer nogenlunde. 7 % af eleverne synes ikke, at skolegården er rar at være i, mens 3 % svarer 'ved ikke'.

92 % af eleverne svarer, at der er områder udenfor, hvor der er dejligt at være.

Det samlede billede af de yngste elevers oplevelse af skolens udearealer er altså overvejende positivt – måske de også er de mest flittige brugere af skolens forskellige udearealer?

### Synes du, at ...

#### 4. - jeres klasselokale er rart at være i?

#### 5. - der er plads nok i klasselokalet?

#### 6. - du er med til at bestemme, hvordan klasselokalet ser ud?

#### - du har ordentlig plads til dine egne ting – fx jakker, skiftetøj og andre ting?

94 % af eleverne synes, at deres klasselokale er et rart sted at være. 13 % af eleverne svarer, at der ikke er plads nok i klasselokalet, og 18 % svarer, at de ikke har ordentlig plads til egne ting. 63 % af eleverne i indskolingen svarer, at de ikke er med til at bestemme, hvordan klasselokalet ser ud – alligevel ser det ud til, at de fleste elever er ret godt tilfredse med deres klasselokale, dog kan svarene pege på et problem med pladsen i klassen og pladsen til egne ting.

### Synes du, at ...

#### 7. - der er steder nok, hvor man kan være i fred og ro?

#### 8. - at toiletterne på skolen er i orden?

62 % af eleverne svarer ja til, at der er steder nok, hvor man kan være i fred og ro, mens 38 % svarer nej. Svarprocenterne indikerer, at de yngste elever på lige fod med de øvrige elever fra 4. – 10. klasse godt kunne have brug for flere rolige steder på skolen.

Tilfredsheden med toiletforholdene er heller ikke hos de yngste elever ret stor. 60 % af eleverne i indskolingen svarer, at toiletterne på skolen ikke er i orden, mens 40 % synes, at toiletterne er i orden.

Tallene taler for sig selv: Toiletforholdene på skolerne er generelt ikke i orden. Det kan som tidligere nævnt udgøre en sundhedsrisiko for eleverne, og det bør undersøges, hvordan toiletforholdene kan forbedres på den enkelte skole.

## Rammer 2: Ergonomi og indeklima

### 4. – 10. klasse

Rammer 2 indeholder spørgsmål, der belyser elevernes opfattelse af ergonomiforholdene og indeklimaet i skolen. Vi har igen valgt de spørgsmål ud fra Termometeret, hvor svarene giver nogle markante pejlinger på 4. – 10. klasse elevernes meninger om dele af det fysiske undervisningsmiljø.

*Synes du, at følgende forhold i klassen er i orden eller ikke i orden ...*

1. - stolene, du sidder på?
2. - mulighederne for at kunne indstille din stol?
3. - mulighederne for at kunne indstille dit bord?

43.060 elever har besvaret spørgsmålene.

25 % af eleverne, altså hver 4. elev, oplever, at den stol, de sidder på i skolen, ikke er i orden. Når 34 % af eleverne siger, at mulighederne for at kunne indstille stolen ikke er i orden, kan det være udtryk for, at stolen ikke kan indstilles, eller at mulighederne er for små. Det samme gælder for de 27 % af eleverne, der ligeledes oplever, at mulighederne for at kunne indstille deres bord ikke er i orden. De fleste af eleverne er tilfredse med stole og borde, men det er altså fortsat hver 3. eller 4. elev, der kunne sidde bedre på stolen eller ved bordet i skolen.

*Hvor tit oplever du, at der er problemer med følgende:*

4. - for høj eller for lav temperatur i klassen?
5. - larm og støj?
6. - rod?
7. - dårlig lugt?
8. - rengøring?
9. - ventilation og udluftning?

42.975 elever har besvaret spørgsmålene.

35 % af eleverne oplever hver dag eller næsten hver dag temperatursvingninger på skolen. Det kan give både koncentrationsproblemer og sundhedsproblemer.

44 % af eleverne oplever hver dag eller næsten hver dag, at der er problemer med larm og støj på skolen. Hvad det nærmere dækker over, må den enkelte skole i dialog med eleverne om, men når larmen og støjen er generende, har det en negativ indvirkning på rammerne for undervisningen og elevernes sociale liv på skolen. Eleverne kan med fordel inddrages i en dialog og et samarbejde om at forbedre støjniveauet på skolen.

34 % af eleverne oplever problemer med rod og 28 % af eleverne oplever lugtproblemer. Igen bør den enkelte skole undersøge nærmere, hvilke lugtgener, det drejer sig om samt afdække problemet med rod. Der bør kunne findes løsninger, som kan forbedre indeklimaet, hvad lugt og rod angår.

45 % af eleverne oplever problemer med rengøringen, og 38 % oplever problemer med ventilation og udluftning. Både en god rengøring og udluftning er grundlæggende for et godt indeklima og for et sundhedsmæssigt forsvarligt undervisningsmiljø. Når knap halvdelen af eleverne oplever, at rengøringsniveauet ikke er tilfredsstillende, bør det give anledning til nærmere overvejelser på den enkelte skole. Det samme gør sig gældende med hensyn til udluftningen, hvor godt

1/3 af eleverne oplever daglige problemer. En god daglig rengøring og udluftning er med til at minimere smitterisici og giver samtidig bedre velvære for alle i skolens indeklime.

## Hvad siger eleverne i indskolingen? ... om rammer 2: ergonomi og indeklime

Mellem 14.287 og 14.318 elever har svaret på nedenstående spørgsmål i den talende version af Termometeret.

### *Hvordan er...*

1. - din stol at sidde på?
2. - dit bord at sidde ved?

69 % af eleverne svarer, at deres stol er god, 21 % svarer, at deres stol er nogenlunde og 10 % svarer, at deres stol er dårlig at sidde på. Svarene er nogenlunde de samme, hvad angår bordene. Her svarer 73 % af eleverne, at deres bord er godt, 20 % at bordet er nogenlunde og 7 %, at bordet er dårligt at sidde ved. De fleste elever i indskolingen er altså ret tilfredse med deres borde og stole.

### *Synes du, at ...*

3. - der er for koldt i klassen?
4. - der er for varmt i klassen?
5. - der er for rodet i klassen?
6. - der er beskidt i klassen eller andre steder på skolen?
7. - der lugter grimt i klassen eller andre steder på skolen?

40 % af eleverne svarer, at der nogle gange er for koldt i klassen, mens 44 % svarer, at der nogle gange er for varmt i klassen. Det kan tyde på, at der er et problem med temperatursvingninger i klassen, og det er værd at undersøge, hvad man kan gøre for at afhjælpe problemet. For store udsving påvirker elevernes koncentrationsevne og deres generelle velbefindende.

58 % af eleverne synes ikke, der er rodet i klassen, mens 41 % synes, at der er rodet i klassen. Der er altså delte meninger om den sag – og måske forskellige opfattelser af, hvad "rod" er.

41 % af eleverne i indskolingen svarer, at der nogle gange lugter grimt i klassen eller andre steder på skolen. Det er en højere procentdel end hos de øvrige klassetrin. I begge tilfælde indikerer tallene dog, at lugtproblemerne er udbredte og derfor bør undersøges nærmere, evt. i sammenhæng med muligheder for udluftning og problemer med henholdsvis rod og temperatursvingninger.

## Aktivitetsmuligheder

### 4. – 10. klasse

Med aktivitetsmuligheder menes elevernes muligheder for fysisk aktivitet i skolehverdagen. Daglig fysisk aktivitet er med til at sikre en vis variation og balance i elevernes aktiviteter, fokus og brug af kroppen. Fysisk aktivitet kan udfoldes i et fysisk aktivt frikvarter eller gennem varierede arbejdsformer, hvor eleverne ikke nødvendigvis skal sidde stille på en stol for at løse en opgave. Når det er legitimt at bevæge sig, og når rammerne er i orden, kan det betyde øget ro og koncentration blandt eleverne, også når stillesiddende aktiviteter er krævet.

Her er valgt to spørgsmål fra Termometeret, der giver en pejling på 4. – 10. klasse elevernes tilfredshed med de muligheder for fysisk aktivitet, som skolen tilbyder.

#### 1. Synes du, at skolen giver mulighed for fysiske aktiviteter udendørs?

43.962 elever har besvaret spørgsmålet.

39 % af eleverne oplever, at mulighederne for fysiske aktiviteter udendørs ikke er mange. 61 % af eleverne synes at være tilfredse med mulighederne for fysisk aktivitet udendørs. Der er dog stadig forholdsvis mange elever – flere end hver 3.– der ikke er tilfredse med mulighederne.

#### 2. Synes du, at skolen giver mulighed for fysiske aktiviteter indendørs?

42.960 elever har besvaret spørgsmålet.

Hele 54 % af eleverne oplever, at mulighederne for fysiske aktiviteter indendørs ikke er mange. Det er altså mere end hver 2. elev, der ikke er tilfredse med vilkårene for fysisk aktivitet indendørs. På den enkelte skole bør det give anledning til en dialog med eleverne om, hvad utilfredsheden faktisk dækker over, hvad behovet for indendørs fysiske aktivitetsmuligheder rent faktisk er, samt hvordan dette behov kan dækkes.

Det er afgørende for et godt undervisningsmiljø, at eleverne har mulighed for fysiske aktiviteter på skolen. Hvorvidt eleverne benytter sig af mulighederne for fysisk aktivitet afhænger af flere faktorer, fx hvorvidt der motiveres til fysisk aktivitet, hvorvidt der er tid i hverdagen, tilgængelighed, elevernes alder, osv. Det er således oplagt for skolen at være i dialog med lærere og elever om mulighederne for fysisk aktivitet, samt om hvordan eleverne faktisk udnytter mulighederne for fysisk aktivitet – også inden for rammerne af de aftalte regler.

## Helbred og generelt velbefindende

### 4. – 10. klasse

Elevernes helbred og generelle velbefindende afgøres af mange forskellige faktorer og påvirkninger – og naturligvis er skolen kun ét af de steder, eleverne befinder sig i løbet af en dag. En pejling på, hvordan eleverne oplever deres generelle helbred og velbefindende, kan give skolen et udgangspunkt for at vurdere den enkelte elevs helbred og velbefindende i skolens miljø. Helbred og generelt velbefindende spiller ind på elevers læring og trivsel i skolen. I forbindelse med undervisningsmiljøet er det derfor vigtigt at have fokus på, hvordan elevernes helbred og generelle velbefindende opleves i skolens miljø og sammenhænge, samt hvad skolen kan gøre for at højne elevernes sundhed og trivsel.

Til at belyse elevernes perspektiv har vi fra Termometeret for 4. – 10. klasse valgt tre spørgsmål vedrørende helbredet og seks spørgsmål vedrørende det generelle velbefindende.

#### *Hvor tit har du...*

1. - hovedpine?

2. - mavepine?

3. - ondt i nakke, ryg eller skuldre?

45.180 elever har svaret på spørgsmålene.

20 % af eleverne oplever jævnligt hovedpine, 11 % oplever jævnligt mavepine, mens 22 % af eleverne jævnligt oplever at have ondt i nakke, ryg eller skuldre.

Der kan være mange årsager til, at en del elever har problemer med helbredet, fx dårlige arbejdsstillinger, dårligt indeklima, sociale/psykiske problemer, for lidt bevægelse, for dårlig kost eller noget helt andet, som ligger uden for skolens undervisningsmiljø? Uanset årsagen har de helbredsmæssige problemer betydning for elevernes evne til at koncentrere sig i skolen, deres mod på faglige udfordringer og deres sociale overskud. Der kan meget vel være tale om en ond cirkel, hvor de fysiske symptomer forstærkes af de konsekvenser, de har for den enkelte elevs generelle tilfredshed med skolen, undervisningen og kammeraterne. Det er selvfølgelig vigtigt i denne sammenhæng at undersøge, hvad der i hvert enkelt tilfælde har betinget hvad, og hvor den onde cirkel er startet.

45.116 elever har besvaret nedenstående 6 spørgsmål.

#### *Hvor tit inden for de sidste 2 måneder...*

1.. - har du været i rigtig godt humør?

2. - har du følt dig godt tilpas?

95 % af eleverne oplever at være i godt humør og føle sig godt tilpas det meste af tiden eller en del af tiden. Det er en positiv pejling på et generelt velbefindende. Der vil naturligt være et udsving, idet et utal af faktorer har betydning for humøret og følelsen af tilpashed.

3. - har du været ked af det?

Et godt humør og at føle sig godt tilpas er vigtige pejlemærker for graden af velbefindende. Det er straks lidt anderledes at være ked af det. At være sammen i fællesskaber og at indgå i mere eller mindre nære relationer indebærer naturligvis at blive ked af det, glad igen osv. en gang i mellem.

20 % af eleverne svarer, at de ret tit er kede af det. Det er værd at bemærke, fordi der kan være betydningsfulde ting gemt her, fx mistrivsel i klassen, blandt kammerater, derhjemme, faglige problemer eller andet, som bør undersøges nærmere.

#### 4. - har du følt dig ensom?

16 % af eleverne svarer, at de ofte føler sig ensomme, 8 % endda det meste af tiden.

Tallene viser, at ikke alle føler sig som en del af et fællesskab, hvilket ellers anses for at være et grundlæggende behov for optimal læring og trivsel i skolen. Netop fordi skolen er et socialt fællesskab, som kan forstærke oplevelsen af ensomhed, hvis man står udenfor. Som tidligere nævnt er klassen det grundlæggende fællesskab i grundskolen. Hvis eleverne oplever ensomhed her kan det være tegn på et dårligt socialt og psykisk undervisningsmiljø eller andet omkring eleven, som bør undersøges nærmere.

#### 5. - har du følt dig træt og uoplagt?

#### 6. - har du haft svært ved at koncentrere dig i længere tid ad gangen?

Ca. 16 % af eleverne oplever ofte at føle sig trætte og uoplagte samt at have svært ved at koncentrere sig.

Det kan have mange årsager, som ikke nødvendigvis eller overhovedet skyldes undervisningsmiljøet, men som alligevel påvirker såvel den enkelte elev, engagementet som fællesskabet i klassen. Dermed har træthed, uoplagthed og manglende koncentration fra en eller flere elever en påvirkning på undervisningsmiljøet samt på læring og trivsel.

## Hvad siger eleverne i indskolingen? ... om helbred og generelt velbefindende

Mellem 15.603 og 15.665 elever har svaret på nedenstående spørgsmål i den talende version af Termometeret.

### *Har du tit...*

1. - ondt i hovedet?
2. - ondt i maven?
3. - ondt i nakke, ryg eller skuldre?

9 % af eleverne svarer, at de tit har hovedpine, mens 38 % nogle gange har hovedpine. 8 % af eleverne svarer, at de tit har mavepine, mens 37 % nogle gange har mavepine. 9 % af eleverne svarer, at de tit har ondt i nakke, ryg eller skuldre, mens 32 % nogle gange har ondt i nakke, ryg eller skuldre.

Det virker til at være forholdsvis mange elever, der svarer, at de nogle gange har enten hovedpine, mavepine eller ondt i nakke, ryg eller skuldre – hvorvidt det er de samme elever, ved vi ikke. Vi kan ikke her afgøre, om ovennævnte tal og svar tegner et forventeligt eller normalt billede af elevernes almene fysiske helbred, eller hvorvidt denne helbredstilstand har rod i problemer med de fysiske rammer og indeklimaet på skolen eller helt andre faktorer spiller ind her. Der er givetvis flere årsager, men i forbindelse med en undervisningsmiljøvurdering kan personalet på skolen – evt. sundhedspersonalet – foretage en nærmere undersøgelse af elevernes helbredstilstand og sammenhængen med de fysiske rammer på skolen.

### *Er du tit...*

4. - trist eller ked af det?
5. - træt og uoplagt?
6. - i rigtig godt humør?
7. - glad og godt tilpas?

15 % af eleverne svarer, at de tit er triste eller kede af det, og 26 % svarer, at de tit er trætte og uoplagte.

Det er et forholdsvis stort antal elever, der angiver, at de tit er triste eller kede af det, hvorfor det nok er værd at være opmærksom på. Den fjerdedel af elever, der ofte er trætte og uoplagte kan være ukoncentrerede i undervisningen og dermed forstyrre eller ikke få tilstrækkeligt udbytte af undervisningen og kammeratskabet.

Anderledes tegner billedet sig dog, når hele 92 % af eleverne i indskolingen svarer, at de ofte er i godt humør, og hele 94 % ofte er glade og føler sig godt tilpas. Det er positivt, at langt de fleste elever befinder sig rigtig godt i skolen. Det gør det måske lettere at tage fat på forbedringer af de dele af undervisningsmiljøet, hvor eleverne er knap så tilfredse.

## Er nogenlunde godt nok?

Termometeret rummer mange elevbesvarelser vedrørende undervisningsmiljøets forskellige faktorer og der tikker løbende elevbesvarelser ind i systemet. DCUM har med denne rapport gennemgået nogle af de mest centrale emner og elevperspektiver på undervisningsmiljøet i grundskolen for skoleåret 2006-2007.

Landsresultaterne tegner et nuanceret og alsidigt billede af, hvordan eleverne oplever deres undervisningsmiljø. På nogle områder, fx mobning, sprog og omgangstone, tryghed i klassen/skolen, støj og uro, pladsforhold, klasselokalers indretning, toiletforhold, rengøring og udluftning er der klart plads til forbedringer.

På andre områder, som fx generel tilfredshed, tillid til klasselæreren (særligt positivt for de yngste elevers vedkommende), helbred og generelt velbefindende tegner elevernes oplevelser og holdninger et mere positivt billede – dog stadig med plads til at gøre det endnu bedre.

Hensigten med at lancere landsresultater og at skitsere et landsbillede af elevernes undervisningsmiljø er blandt andet at give skolerne en mulighed for sammenligning. Den enkelte skole, som har benyttet Termometeret til en kortlægning af undervisningsmiljøet, kan bruge rapporten som et spejl og placere egne resultater i forhold til landsbilledet for grundskolen i skoleåret 2006-2007.

Hvorvidt elevernes undervisningsmiljø er dårligt, nogenlunde, godt eller helt i top skal vurderes på den enkelte skole. Den bedste proces opnås ved at inddrage eleverne i alle faserne med at vurdere deres undervisningsmiljø. Den første fase i undervisningsmiljøvurderingen er kortlægningen: Hvordan oplever eleverne deres undervisningsmiljø på skolen? Næste fase er at vurdere resultaterne, eventuelt få delresultater uddybet og undersøgt nærmere i dialog med eleverne. Dernæst skal der udarbejdes en handlingsplan, der skal forbedre de dele af undervisningsmiljøet, der er problematiske og endelig er sidste fase at følge op på handleplanen, både med konkrete handlinger og med evalueringer.

Undervisningsmiljøet forandrer sig konstant. Derfor er det vigtigt med en systematisk og organiseret tilgang til arbejdet med det. Et godt undervisningsmiljø er ikke en selvfølge, men det er vigtigt for elevernes trivsel, læring og velbefindende i skolen. Et godt undervisningsmiljø er også godt for skolens personale. Undervisningsmiljøet er altså ikke en isoleret sag, men noget der påvirker og lader sig påvirke. Et godt undervisningsmiljø er derfor værd at gå efter.

Rapporten efterlader samlet set et indtryk af, at elevernes undervisningsmiljø er nogenlunde, men absolut ikke godt nok. Der er skoler, der sikkert har bedre resultater end de her beskrevne og nogle, der fint genkender sig selv i rapportens nøgletal. Der er også dele af undervisningsmiljøet, der er positive ifølge elevernes svar, men samlet set er standarden 'nogenlunde' – og det er ikke godt nok!

Der er altså masser at tage fat på og her kan skolerne helt sikkert inspirere hinanden med ideer, tiltag, organisering osv. Men der er også mange faktorer, der kunne undersøges nærmere, både på den enkelte skole og på landsplan. DCUM håber, at rapportens mange delkonklusioner kan bruges til at stimulere nysgerrigheden og ønsket om debat og nye tiltag blandt de mange, der

har interesse for grundskolen, særligt elever, forældre, lærere, skoleledere og politikere.  
Få viden, inspiration, konkret materiale og værktøj til arbejdet med undervisningsmiljø på  
[www.dcum.dk](http://www.dcum.dk)

**Dansk Center for Undervisningsmiljø er et uafhængigt statsligt center, der arbejder for at sikre et godt børne- og undervisningsmiljø i dagtilbud, på skoler og uddannelsessteder. Centret understøtter en brugerinddragende og helhedsorienteret indsats i arbejdet med børne- og undervisningsmiljøvurderingen.**

**dcum.**

Dansk Center for Undervisningsmiljø • Danish Centre of Educational Environment  
www.dcum.dk • dcum@dcum.dk • tlf. +45 722 654 00 • fax +45 722 654 01  
Postboks 2077 • Blommevej 40 • DK - 8900 Randers